

TĚLUPIL, Vojtěch. *Vliv historické zkušenosti na současná politická rozhodnutí: rozdíl v českých a slovenských postojích k uznání Jeruzaléma jako hlavního města Izraele*. Praha, 2022. 50 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra německých a rakouských studií. Vedoucí diplomové práce doc. Mgr. Tomáš Weiss, M.A., Ph.D.

Abstrakt

Otázka rozdílného postoje k Jeruzalému a historického vztahu k Izraeli mezi Českou republikou a Slovenskou republikou se zdá být především otázkou stabilizace a destabilizace moci (a rozdílně uplatňovaná míra ideologické kontroly) v české a slovenské části komunistického Československa éry 1948-1989. Klíčovou roli zde hraje radikálnost rozchodu s jeho historií po roce 1989, resp. po jeho rozdělení v roce 1992 na dva nástupnické státy. Hlavním cílem této práce bylo porovnat tyto postoje za použití metod a přístupů historického institucionalismu.

Velkou roli přitom hraje způsob, jakým byla na začátku devadesátých let nastaveno institucionální prostředí pro tvorbu zahraniční politiky, resp. její pokračování v podobě přihlášení se ke kontinuitě s československou zahraniční politikou i po roce 1992. Další roli hráli přirozeně rovněž specifické neinstitucionální faktory typu specifické role prezidenta nebo stabilita exekutivního prostředí v nástupnických státech, nicméně z pohledu historického institucionalismu se zde zaměřují spíše na instituce a jejich setrvačnost.

Zatímco hlavní fáze formování zahraničněpolitické orientace České republiky proběhla během působení Jiřího Dienstbiera na postu ministra zahraničí (1990-1992) a následně se vyvíjela s přiznanou kontinuitou, Slovensko se po rozdělení Československa nacházelo ve výrazně jiných podmínkách, a to jak ve smyslu hledání své zahraničněpolitické orientace, tak s ohledem na materiální zajištění zahraničněpolitické infrastruktury, přičemž za bod zlomu jsou považovány volby v roce 1998, které definitivně skoncovaly s mečiarismem.

S ohledem na postoj ke statutu Jeruzaléma hraje velkou roli několik hlavních parametrů. Z hlediska České a Slovenské republiky to zejména jsou rozdílná historická traumata, rozdílné vnitropolitické štěpení (a míra antikomunismu), rozdílný důraz na význam transatlantické vazby s USA (a lidskoprávní agendu), což se samozřejmě promítá i do zahraničně politických priorit. Zejména pak v tom, že oproti Slovensku je bezvýhradná podpora Izraele deklarována jako součást přihlášení se k odkazu první republiky (a TGM) a zejména jako vymezení se vůči zahraničněpolitickým prioritám předlistopadového režimu a

jeho antisionismu.

Předlistopadovému režimu se ani přes veškeré snahy nepodařilo zcela vymazat historický odkaz první republiky, a to včetně historického přínosu Židů pro českou literární kulturu. Svoji roli zde sehrálo také přihlášení disidentů k tomuto odkazu, mimo jiné i kvůli osobní potřebě vyrovnání se dalšími tématy z dob Pražského jara 1968. Na Slovensku oproti tomu k těmto historickým reminiscencím nedocházelo, což se projevilo i po roce 1989. Navíc poměr k židovství je z velké míry zatížený historickým dědictvím katolického autonomismu a odporu k čechoslovakismu.

Bezvýhradná podpora Izraele ze strany České republiky je v přímém kontrastu se střízlivým přístupem Slovenska, který v podstatě kopíruje zahraniční politiku Evropské unie. U České republiky se postupně po roce 1989 vyvinul až na úroveň společného zasedání vlád, nemluvě o vysoké frekvenci vzájemných návštěv nejvyšších představitelů. Slovensko se s Izraelem více sbližuje mnohem později (vznik památníků atd.) a jeho vztahy vycházejí spíše z čirého pragmatismu a pohybují se v mezích zmíněné zahraniční politiky EU.

Postoj k Jeruzalému v návaznosti na existenci Izraele navíc daleko lépe zapadají do schématu českého pojetí státnosti, založeného na historickém právu, spíše než slovenského, které vychází z přirozeného práva (přičemž spíše popírá kontinuitu ať už s Československem nebo Uherskem). Rozdílné přístupy k naplnění státnosti se přitom mohly naplno rozvinout až po roce 1992, do té doby byly na Slovensku přidušeny centralistickými tendencemi, a to jak (navzdory federativnímu uspořádání prosazené po porážce Pražského jara) z Prahy, tak do roku 1989 i rámcem východního bloku jako takového.